

Sessie verkennen ruimtelijk instrumentarium voor verhogen grondwaterstand

Sessie Nationaal Congres Bodemdaling

Marlies Boone

20-11-2025

Doel: versnellen in doelbereik CO₂-reductie en remmen bodemdaling

- **HOE: Grondwaterstanden verhogen naar -40 tot -20cm onder maaiveld**
 1. Via aanleg vrijwillige aanleg van WIS
 2. Via sterkere sturing op het verkleinen van droogleggingen verkennen
- **Doelbereik is nog te beperkt:**
 1. Er zijn nog maar weinig WIS-systemen aangelegd
 2. Het lukt niet goed om peilen op te zetten in huidige peilbesluitsystematiek
- **Wat kunnen we doen?**
 1. Evalueren van WIS-systemen; waarom lukt het niet voldoende en voldoende snel?
 2. Waarom lukt het niet om te komen tot kleinere droogleggingen?
 - Joint Fact Finding: gezamenlijk het watersysteem en de impact van maatregelen begrijpen
 - Sturing op peilen onderzoeken: wat kan het ruimtelijk instrumentarium betekenen?

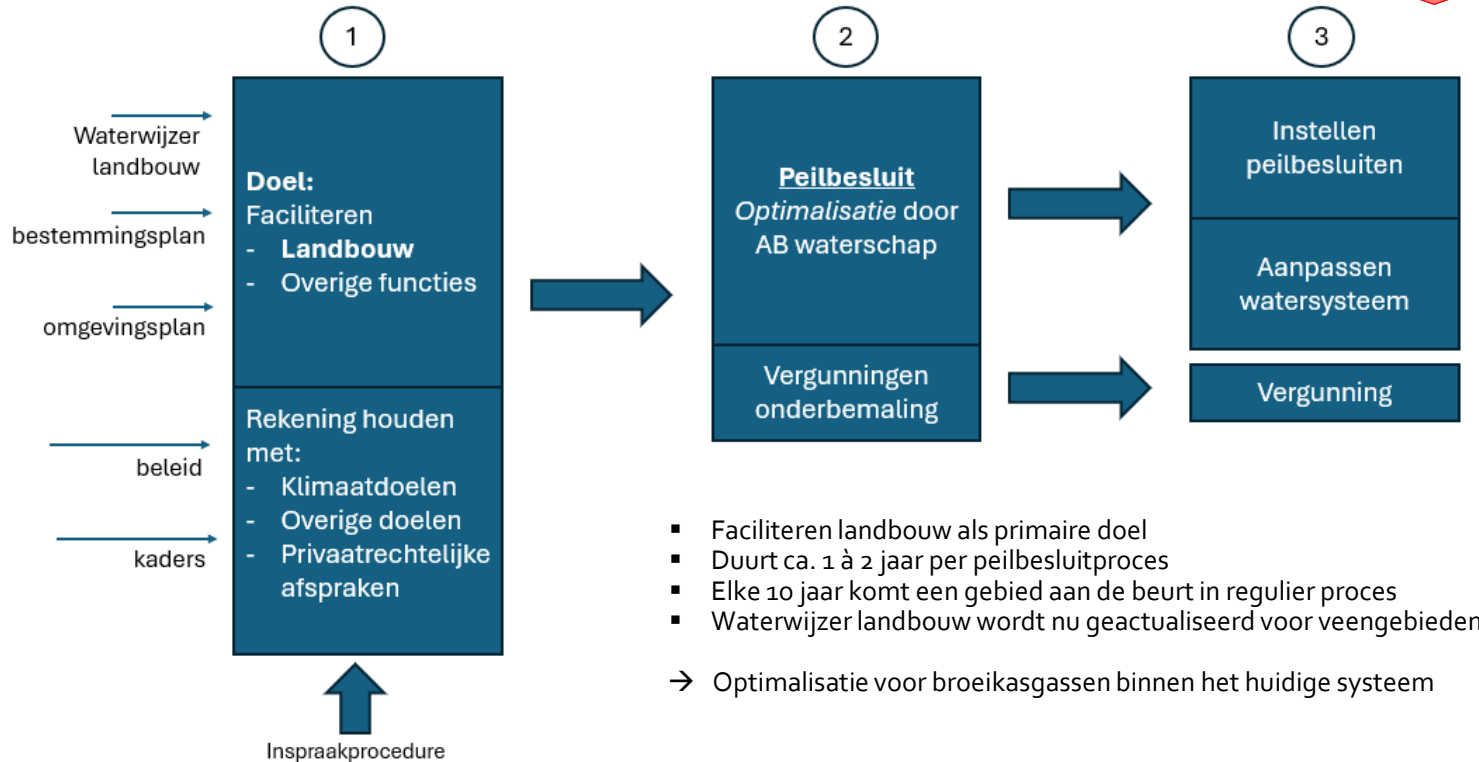

Instrumenten ontwikkelen: Veenweidelandbouw

- Hogere grondwaterstanden:
WIS is vrijwillig & droogleggingen zijn overheidssturing
- Hoe stuur je als overheid op kleinere droogleggingen?
 - Huidige werkwijze peilbesluiten door waterschappen: *wel al iets bereikt, maar niet genoeg*
 - Mogelijk toekomstige werkwijze peilbesluiten door waterschappen via *veenweidelandbouwfunctie*
- Elke overheid heeft een eigen rol vanuit het juridische. Je hebt elkaar nodig!
 - Provincie maakt algemeen maatschappelijke afweging en geeft functies vanuit de R.O.
 - Waterschap maakt eigen afweging om de functie te faciliteren vanuit o.a. kenmerken watersysteem
- Een peilbesluit nemen is een complex en gedegen proces dat veel kennis en capaciteit vraagt.
 - Een peilbesluit kent een gebiedsproces, een inspraakprocedure, en moest vroeger ééns per 10 jaar.

Een peilbesluit vanuit de functie: landbouw

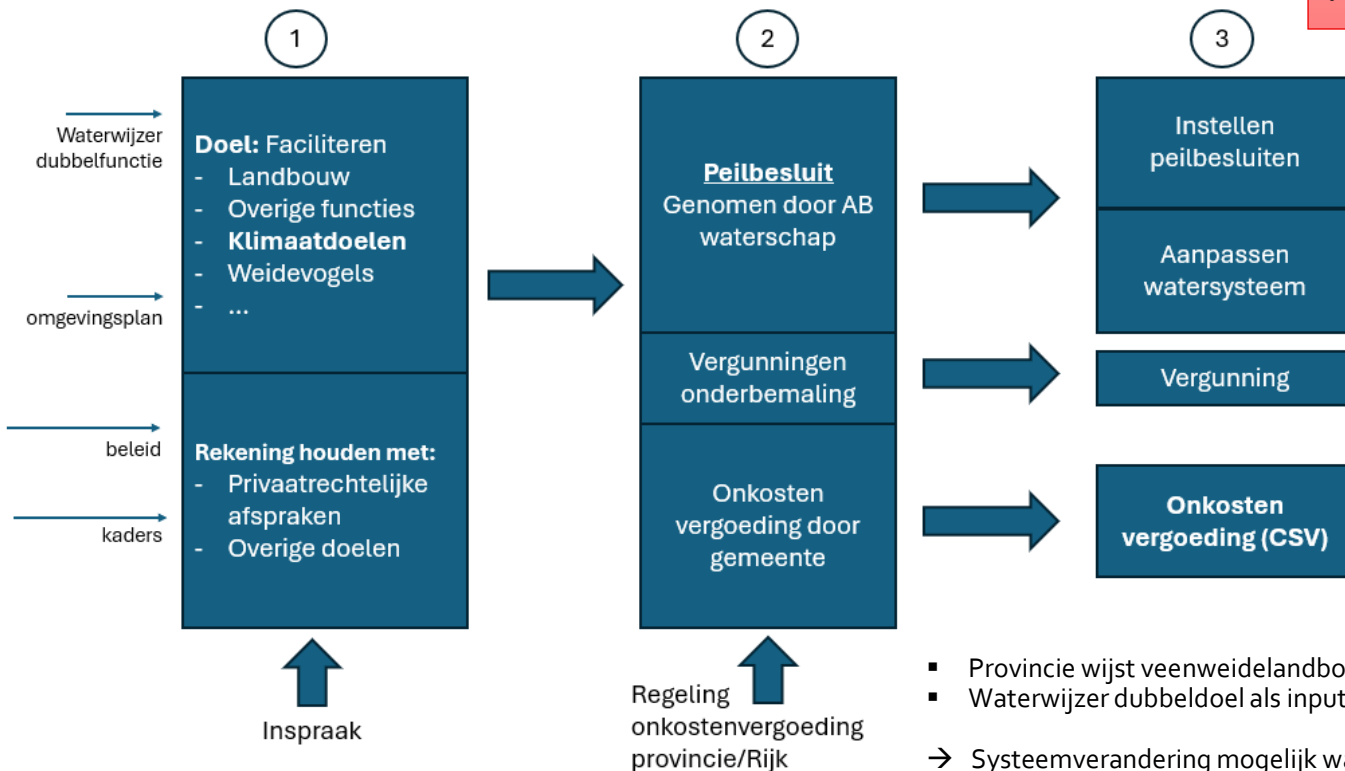

▪ Als het doel blijft het faciliteren van de landbouwfunctie, kun je slechts **optimaliseren**. *Ook dat helpt!*
• Klimaatdoelen inzichtelijk maken in de afweging helpt voor doelbereik.

- Faciliteren landbouw als primaire doel
 - Duurt ca. 1 à 2 jaar per peilbesluitproces
 - Elke 10 jaar komt een gebied aan de beurt in regulier proces
 - Waterwijzer landbouw wordt nu geactualiseerd voor veengebieden
- Optimalisatie voor broeikasgassen binnen het huidige systeem

Het nieuwe ruimtelijke spoor

Een peilbesluit vanuit de functie: Veenweidelandbouw

- Als vanuit de functie veenweidelandbouw klimaatdoelen volwaardig worden meegewogen, kun je een ander type peilbesluit nemen (natter!).
- **Hier hoort compensatie bij (CSV)!**

- Provincie wijst veenweidelandbouw-functie aan
 - Waterwijzer dubbeldoel als input
- Systemverandering mogelijk waarbij broeikasgassen gelijkwaardig worden meegewogen

Onderzoeken impact maatregelen: verkleinen droogleggingen

Wat gebeurt er bij droogleggingen van circa -40cm:

- Voorbeeld: ca 30% werkt al met droogleggingen van ca. 40cm in Utrecht
- Altijd gebiedsspecifiek maatwerk nodig!
- Lokale omstandigheden zijn bepalend wat de impact is vanwege bodemsoorten en vanwege het watersysteem
- Niet overal is dit mogelijk of zinvol vanuit het watersysteem vanwege kwel of wegzijging
 - Sommige percelen worden natter of te nat vanwege ongelijke maaiveldhoogte
 - Een drooglegging kan per perceel of gebied verschillend uitpakken
- Dit vraagt lokaal maatwerk en/of acceptatie

Welke vergoeding hoort bij veenweidelandbouw?

Veenweidelandbouw en financiële compensatie gaan hand in hand

- **Stap 1 – Juridische aspecten uitdenken**
 - uitwerken hoe je juridisch stuurt op kleinere droogleggingen – formulering, stappen, beleidsplannen
 - de rol van voorzienbaarheid in de aanpak – hoe kun je op tijd aankondigen
- **Stap 2 – Instrument Nadeelcompensatie CSV uitwerken**
 - Instrument uit Friesland vertalen ook voor West-Nederland
 - Waterwijzer Landbouw updaten en/of nieuwe ontwikkelen voor veenweidelandbouw
 - Welke vergoeding is fair – juridische en bestuurlijke aspecten
 - Stapeling van vergoedingen met bijv. GLB? Afwaarderingsregeling?
 - Beschikbaarheid budgetten
- **Utrecht: Stap 3 – Geborgde aanpak ontwikkelen**
 - Om te komen tot maximaal doelbereik in 2035 via het verhogen van grondwaterstanden in de aanleg van WIS en het verkleinen van droogleggingen, met “een stok achter de deur”;

Waar? Voor wie? Hoe lang?
Welke vergoeding? Op welke termijn? Voorzienbaarheid?
Hoe vastleggen?

WAAR willen we veenweidelandbouw?

- **Stap 1 - Joint Fact Finding**
- **Stap 2 – Differentiatie**
 - Redeneerlijn nodig: bodemdaling of CO₂ of beiden? Stapeling van opgaven?
→ *Uitstoot ontstaat door ontwatering, bodemdaling door dikke veenpakketten*
 - Strategie van veenweidelandbouw nodig of reguliere peilbesluiten met impact
 - Wat kan nu, straks of wordt later (temporisering)
- **Stap 3 – Prioritering van gebieden**
 - Verschillen tussen natte gebieden en gebieden met een grotere ontwatering (vaak kleidek)
→ ook verschil in draagvlak en urgentiebesef
 - Laaggelegen percelen in een peilvak: hoe gaan we hier mee om?
 - Is dit de 10% die moet toegroeien naar nattere omstandigheden, of willen we die gericht aanwijzen vanuit stapeling?

Grote **B**odemdaling

- Kleine ontwatering, dus kleiner reductiepotentieel
- Hoge maatschappelijke kosten watersysteem
- Ander lange termijn perspectief? WIS doen?

Aandachtsgebied → Allebei:

CO₂ & Bodemdaling

- Stapeling van opgaven
- Transformatie? Natuur? 10%?

Hoge **C**O₂-uitstoot

- Grote ontwatering, dus groot reductiepotentieel
- minder bodemdaling = minder urgentiebesef / draagvlak
- Pilots nodig voor zichtbaarheid
- Ander lange termijn perspectief? WIS zeker doen

Een indeling in **ABC**-gebieden

LOBBY:

Bouwsteen Natuur vraagt om dubbeldoelfunctie namens decentrale overheden

- **Decentrale overheden werken samen met LTO en NAJK aan bouwstenen voor het Rijk:**
 - Stikstof, Natuur, Agrarische Natuur
- **Bouwsteen Natuur:**
 - Waterschappen dragen zorg voor verbetering van het watersysteem, waarmee waterkwantiteit en –kwaliteit wordt verbeterd. *Daarbij hanteren zij de functietoewijzing door provincies en gemeentes als basis.*
 - Provincies zorgen ervoor dat in die gebieden waar de ruimtelijke functie beperkend is voor (voor de natuur) noodzakelijke natuurherstelmaatregelen de waterschappen in staat worden gesteld, *bijvoorbeeld door functiewijziging*, om de benodigde maatregelen te nemen in overleg met het gebied.

Vragen?

Archimedeslaan 6
3584 BA Utrecht

Postbus 80300
3508 TH Utrecht

telefoon (030) 258 91 11
fax (030) 258 38 48